

השלכות כלכליות וחברתיות של חוק מזונות אזרחים – דיון בוועדה לקידום מעמד האשה
ביום 23.1.2017

עקרונות היסוד של המלצות ועדת שיפמן ביחס לחקיקת חוק מזונות ילדים:

FOUNDERS:

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
Stephen Schwartz
Brookdale Foundation Group
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

פרופ' רות הלפרין-קדרי,
ראשת המרכז, מייסדת
עו"ד עטרה קניגסברג-ראם,
מנכ"ל ראשונה, מייסדת
ד"ר גלית שאול, עו"ד
מנכ"לית

- א. ביטול הדין הדתי (שאיננו אחיד ומשתנה מילד לילד לפי ההשתייכות הדתית) ויצירת כללים אחידים אשר יקלו את ההתדיינות המשפטיות בין הורים מסוכסכים ויקצרו אותן.
- ב. קביעת סכום התמיכה הכלכלית לה נזקק ילד בהתאם להכנסת הוריו ועל בסיס חישוב סטטיסטי של עלות הכספית הכרוכה בגידול הילד.
- ג. חלוקת התמיכה הכלכלית לה ילד זקוק, בין ההורים בהתאם לחלקו היחסי של כל הורה בהכנסה הכוללת של שני ההורים יחדיו תוך שקלול מספר ימי ההורות שכל הורה מטפל בילד.

לשיטתנו מדובר בעקרונות ראויים שניתן לבסס על פיהם דין אזרחי עבור מזונות ילדים בישראל אך יש לעשות זאת בזהירות יתרה ותוך פתרון בעיות קשות שעולות מאופן יישום עקרונות אילו בהצעת החוק המופיעה כחלק מהמלצות הוועדה. להלן תמצית ביקורתנו על אופן יישום העקרונות בהמלצות וועדת שיפמן:

1. **המספרים בדוח ועדת שיפמן ביחס לעלות גידול ילד אינם משקפים את העלות הכלכלית של גידול ילד בישראל.** הם מוטים כלפי מטה באופן משמעותי (לפי הלמ"ס, לפי דו"ח ועדת חריס¹, לפי הפסיקה כיום- המדברת על 1300 ₪ לילד). גם במציאות הנוכחית תחולת העוני בקרב אמהות גרושות גבוהה והן פגיעות במיוחד מבחינה כלכלית וההצעה רק תגביר זאת. ההצעה כלל לא מביאה בחשבון שלגדל ילד בשני בתים, בפרט בהנתן גובה שכר הדירה בישראל היא גבוהה בהרבה מלגדל בבית אחד.
2. לא כל ההוצאות שקשורות בילד קשורות לזמני ההורות של כל הורה עם הילד. ההצעה לא מביאה זאת בחשבון ולכן פוגעת בהורה שמנהל בפועל את ענייני הילד (ההצעה מחלקת את כל ההוצאות בהתאם לזמני השהות).
3. ההצעה מניחה שהורים ידעו לחלק את ההוצאות על הילד ביניהם (לקבוע מי מוציא מה), במיוחד במצבי משמורת משותפת. ההנחה הזו לא נכונה בעולם המציאותי בו לעיתים הורים המתגרשים נמצאים בקונפליקט גבוה גם אחרי הגירושין ואינם מצליחים לשתף פעולה. חייבים למנות הורה גזבר שיהיה אחראי על ההוצאות של הילד וחשוב יותר, ישמש כתובת לילד עבור הוצאות אילו. בלי הורה גזבר ההצעה פוגעת בהורה שהילד נמצא איתו מרב הזמן או ההורה שמנהל את ענייני הילד בפועל (לא יכול להיפרע מההורה השני על ההוצאות שמוציא)
4. ההצעה יוצרת תמריץ כלכלי מובהק להורה בעל ההכנסה הגבוהה יותר לדרוש הסדר הורות של חמישה לילות לפחות על-פני שבועיים (שכן אז הוא יזכה בהפחתה משמעותית בסכום המזונות). התמריץ הכלכלי עלול לגרום להיווצרותם של הסדרי שהייה שאינם בהכרח לטובת הילד.

¹ מינימום ההוצאות הדרושות למחיה בכבוד על-פי נתוני דוח ועדת חריס הינו 2,184 ש"ח עבור יחיד. עבור יחיד + ילד המינימום עומד על 3,544 ש"ח. ההפרש בין הסכומים מייצג את ההוצאות הדרושות עבור ילד. ההפרש עומד על 1360 ש"ח. בטבלה הבסיסית של דמי התמיכה הכלכלית בדוח ועדת שיפמן בעמ' 76-77 הסכים ההתחלתי של שיעור התמיכה הכלכלית בילד אשר הכנסות הוריו הן הנמוכות ביותר עומד על 500 ש"ח.

5. ההצעה מגדירה "יום הורות" כ"אחריות הורה לטפל בילד ולהשגיח עליו מתום יום הפעילות במוסד חינוך לילדים, כמשמעותו בחוק לימוד חובה, התש"ט-1949 או במסגרת חינוכית מקבילה ועד לשעה 8 למחרת". הגדרה זו בעייתית שכן היא מותירה מעין "ריק" ביחס לאחריות על הילד במהלך שעות הלימודים, חופשות, כאשר הילד חולה. אם הורה זוכה "להנחה" במזונות בגין ימי הורות הוא צריך לשאת בהוצאה של טיפול בילד כאשר אין מסגרת חינוכית ביום ההורות שלו ולא רק החל משעת סיום הלימודים.

6. הצעת החוק אינה מכילה הוראות מעבר. יש חשש כי המערכת תוצף בתביעות להפחתת מזונות. צריכים להיקבע כללים אשר ימנעו או יפחיתו ניסיונות להפחתת מזונות כאשר ברקע אין מחויבות אמתית מוכחת מהעבר לקיום הסדרי הראיה.

המלצות נוספות:

7. התליית המזונות בזמני שהות חייבת להיות מלווה ביצירת מנגנון של אכיפת הסדרי ראיה, שחייב להיות ישים ומרתיע כאחד.

8. בהקשר רחב יותר נציין כי שינויים בתחום דיני המשפחה חייבים להיעשות כמקשה אחת תוך הסדרה של מכלול ההיבטים והסוגיות הכלולות בהם, לרבות סוגיית המשמורת, סוגיית מרוץ הסמכויות.

FOUNDERS:

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
Stephen Schwartz-
Brookdale Foundation Group
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן, הפועל במסגרת הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן, נוסד בשנת 2001. מטרת המרכז להביא לביעור האפליה נגד נשים ולחזק את מעמדן בחברה הישראלית, באמצעות תרגום ידע ומחקר אקדמי לפעילות מעשית ויישומית. המרכז פועל לאור חזונו של הרב עמנואל רקמן לקידום זכויות הנשים בישראל ולהטבת מעמד האשה בדיני המשפחה ובהלכה היהודית.

פרופ' רות הלפרין-קדרי,
ראשת המרכז, מייסדת
עו"ד עטרה קניגסברג-ראם,
מנכ"ל ראשונה, מייסדת
ד"ר גלית שאול, עו"ד
מנכ"לית